

عامل های موثر بر موفقیت شغلی دانش آموختگان رشته های شیلاتی موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی

نوذر منفرد^۱، مجتبی رجب بیگی^۲، مهران یاسمی^۳

۱- دانشیار مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان بوشهر، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، ایران

۲- دانشیار موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی

۳- دانشیار موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی

چکیده

موفقیت شغلی برای هر فردی معنی متفاوتی دارد و هنگامی حاصل می شود که فرد بتواند از همه توانایی ها و امکانات خود در رسیدن به هدف های شغلی استفاده و بهره برداری کند. این پژوهش با هدف بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان رشته های شیلاتی موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی انجام شده است. این پژوهش، از نوع کاربردیست. جامعه آماری ۲۸۵۲ تن دانش آموختگان کاردانی (۲۳۰۸ تن) و کارشناسی ناپیوسته (۵۴۴ تن) شیلاتی از بدو تاسیس تا پایان سال ۱۳۸۸ می باشد. بر پایه فرمول نمونه گیری کوکران ۸۵۰ تن به عنوان نمونه تایید شدند. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه بود که روایی آن به کمک متخصصان و پایایی آن با استفاده از ضریب α ترتیبی (۰/۷۴-۰/۸۵) تایید شد. تجزیه و تحلیل داده ها به کمک نرم افزار SPSS انجام شد. از آزمون های همبستگی، کای اسکور و رگرسیون برای تحلیل داده ها استفاده شد. یافته ها نشان دادند که موفقیت شغلی با متغیرهای سن، شمار اعضای خانواده، میانگین درآمد، میانگین نمره-های دیپلم، میانگین دانش آموختگی رابطه ی مثبت معنی داری دارد. نیز؛ رضامندی، وفاداری به موسسه آموزشی و دیدگاه نسبت به موسسه آموزشی از عامل های موثر بر موفقیت شغلی بوده اند.

کلید واژه ها: اشتغال، آموزش علمی کاربردی، دانش آموختگان شیلاتی، موفقیت شغلی

نویسنده ی مسئول: نوذر منفرد

رایانامه: monfared_n@yahoo.com

دریافت: ۹۴/۰۲/۲۷؛ پذیرش: ۹۴/۵/۱۹

مقدمه

در توسعه منابع انسانی، مساله‌ی بیکاری یکی از چالش‌های مهم و بحث‌انگیزی است که از نبود تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی انسانی در جامعه به وجود می‌آید (حیدری و همکاران، ۱۳۸۱) وجود نیروهای متخصص و کارا که محصول نهایی آموزش عالی فرض می‌شوند، از ابزار ضروری برای دستیابی به توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. اما نکته‌شایان توجه رابطه‌ی پویای بین آموزش عالی و بازار کار است.

بخش کشاورزی یکی از بخش‌های عمده ایجاد اشتغال در کشور است که به دلیل برخورداری از توان بالقوه پرشماری سهم به‌سزایی در توسعه اقتصادی کشور به‌ویژه از دیدگاه اشتغال‌زایی دارد. برای رسیدن به توسعه کشاورزی عامل‌های چندی را باید در نظر گرفت. یکی از آن‌ها، تربیت نیروی انسانی کارآمدی است که با نیازهای بازار کار هماهنگ باشد که خود بستگی به برنامه‌ها و آموزش‌های دانشگاهی دارد (بهرامی و احمدوند، ۱۳۸۱). مجموعه‌ی نظام آموزشی جهاد کشاورزی با درک ضرورت توجه به آموزش عالی علمی کاربردی، در طول دهه‌ی گذشته به عنوان گامی راهبردی در راستای توسعه پایدار کشاورزی اقدام به برنامه‌ریزی و اجرای آموزش‌های علمی کاربردی در گرایش‌های مختلف کشاورزی کرد. آموزش‌های علمی کاربردی جهاد کشاورزی به پرورش نیروهای متخصص مورد نیاز بخش کشاورزی پرداخته که ضمن انتقال دانش و فناوری روز جهان، دانش‌آموختگان آن مهارت‌های عملی روند تولید را در حد تسلط فرامی‌گیرند.

مرکزهای آموزش علمی کاربردی جهاد کشاورزی (به‌ویژه بوشهر و گیلان) از سال ۱۳۷۵ با توجه به سیاست و خط‌مشی سازمان شیلات ایران در گسترش کمی و کیفی فعالیت‌های آموزشی و تحقیقاتی و نیاز کارکنان به فراگیری علوم نوین شیلاتی در زمینه افزایش و پرورش میگو و ماهی، فناوری صید و بهره‌برداری، و فرآوری فرآورده‌های شیلاتی، اقدام به تربیت کارکنان شیلاتی کردند. بررسی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان این مراکزها و ارزیابی اثربخشی آموزش‌ها موجب می‌شوند برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزش‌های علمی کاربردی شیلاتی در سطح کشور، ضمن دست‌یابی به منبع‌های

اصلی اطلاعات از چگونگی ورود دانش‌آموختگان به بازار کار، و موقعیت‌های شغلی برای دانش‌آموختگان نیز آگاه شوند (تکریمی، ۱۳۸۲).

از آنجا که هدف دوره‌های آموزش عالی علمی کاربردی مهارت‌آموزی، همراه با فراگیری علوم مربوط به آن مهارت و تربیت نیروی انسانی کارآموده و دارای دانش و مهارت لازم برای انجام کارهای محوله و حل مساله‌های کاربردی در شرایط واقعی است (جاوید و حیدری، ۱۳۸۳)، انجام بررسی‌های پی‌گیر برای ارزیابی میزان هم‌خوانی رفتار حرفه‌ای و شغلی دانش‌آموختگان دوره‌های علمی کاربردی با واقعیت‌های محیط کار ضروری خواهد بود. این پژوهش با هدف اصلی بررسی وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان رشته‌های شیلاتی آموزش علمی کاربردی جهاد کشاورزی کشور و نقش آموزش در آن انجام شده است.

موفقیت شغلی برای هر فردی معنی متفاوتی دارد. به نظر عده‌ای موفقیت شغلی همان پیشرفت شغلی و تعالی مهارت‌هاست در حالی که عده دیگری موفقیت شغلی را کسب درآمد بیشتر می‌دانند (کاسپر و فیشترین، ۲۰۰۲). موفقیت شغلی نیز به عنوان اثرگذاری‌های روانی مثبت یا برنوداد کار یا موفقیت ناشی از یک تجربه کاری تعریف می‌شود (آبله و اسپورک، ۲۰۰۹) که تفاوت بین عینی و ذهنی بودن آن در بسیاری از تحقیقات مشخص شده است (آرنولد و کوهن، ۲۰۰۸). موفقیت شغلی هنگامی حاصل می‌شود که فرد بتواند از همه توانایی‌ها و امکانات خود در رسیدن به هدف‌های شغلی استفاده و بهره‌برداری کند (کریمی، ۱۳۸۹).

تحقیقات زیادی در زمینه موفقیت شغلی دانش‌آموختگان و عامل‌های موثر بر آن صورت گرفته است. در بررسی‌های مربوط به وضعیت شغلی دانش‌آموختگان که یکی از جنبه‌های عمده پیگیری‌های آموزشی است، پرسش‌های زیر را می‌توان در نظر داشت: شغل کنونی آنان چیست؟ چه پست‌ها و مسئولیت‌های شغلی را دارند؟ چند روز در هفته، چند هفته در ماه و یا چند ماه در سال در موقعیت شغلی مشغول به کار هستند؟ به کدامیک از حالت‌های تمام وقت، نیمه وقت یا پاره وقت کار می‌کنند؟ محل جغرافیایی حرفه آنان در چه مناطقی است؟ چه درصدی از آنان به چه مشاغلی وارد شده‌اند؟ آیا در مشاغل مرتبط

همکاران، ۲۰۰۷؛ ون اجیک و دگراف، ۲۰۰۱).
روستایی بودن فراگیران دید مثبت تری را نسبت به
مشاغل کشاورزی ترسیم کرده و موجب شده است تا آنان
در مقایسه با فراگیران شهری گرایش بیشتری برای ورود
به مشاغل کشاورزی از خود نشان دهند (مالوری و سومر،
۱۹۸۶).

بررسی وضعیت درآمد، حقوق و برتری های شغلی
دانش آموختگان بر پایه سن آنان، رشته های تحصیلی،
نوع شغل و پست، پیشینه خدمت، نوع مدرک تحصیلی،
ساعات کاری، وضعیت و محیط کاری و در نهایت رضامندی
کاری نیز از موارد دیگری است که در بررسی وضعیت
شغلی کنونی دانش آموختگان، مورد بررسی قرار گرفته
اند (لاندن و همکاران، ۲۰۰۳؛ لاندن و همکاران، ۲۰۰۶).
با توجه به تحقیق میرکمالی و همکاران (۱۳۷۲)، توانمندی
شغلی با عامل های: تناسب شغل با رشته تحصیلی، درک
عمومی از حرفه، میزان مهارت های عملی، میزان دانش و
آگاهی، تجربه گذشته، کارآزمودگی کافی، احساس رضایت
از شغل و میزان دستیابی به هدف های شغلی سنجیده می
شود. بسیاری از محققان رابطه ی مثبت بین خود اتکایی
کارمندان، مقدار حقوق، موفقیت ذهنی و موفقیت شغلی
آنان را گزارش کرده اند (دی و آلن، ۲۰۰۴؛ والکور و لاج،
۲۰۰۸).

تحقیق در زمینه وضعیت اشتغال دانش آموختگان
دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد (تبرایی،
۱۳۷۴)، گویای آن است که پایین بودن سطح حقوق و مزایا
عامل مهمی است که شماری از دانش آموختگان به شغل
های غیر مرتبط رشته تحصیلی خود روی بیاورند. اشتغال
دانش آموختگان در مشاغل غیر مرتبط با رشته تحصیلی
موجب بی علاقهگی به شغل، کاهش بهره وری و ایجاد تنش
روحی در شاغلان شده است.

محسنین (۱۳۷۷)، در پژوهشی پیرامون چالش ها و
تنگناهای اشتغال دانش آموختگان کشاورزی نرخ بیکاری
۹ درصدی دانش آموختگان کشاورزی را بالاترین نرخ
بیکاری در مقایسه با دانش آموختگان دیگر رشته ها می
داند. بررسی نمونه های این تحقیق نشان می دهد که
میزان ارتباط شغلی با رشته تحصیلی در ۴۸ درصد دانش-
آموختگان شاغل زیاد، ۱۹ درصد متوسط، ۱۰ درصد کم و

با تحصیلات خود وارد شده اند؟ آیا شغل کنونی آنان با
انتظارهای شغلی پیشاز دانش آموختگی شان مناسبت
دارد؟ آیا به شغل مورد علاقه خود دست یافته اید؟ آیا
برای آغاز یا ادامه کار، آموزش های پیش، در آغاز و حین
خدمت را دیده اند؟ (آرینگتون، ۱۹۸۹؛ بکر و هجز، ۱۹۹۱ و
نگ و همکاران، ۲۰۰۵).

ویدما و ایناچه (۲۰۰۸)، عامل های مادی، دانشی،
ارتباطی و عاطفی را از عامل های موثر بر اشتغال می
داند. نابی (۲۰۰۳)، در بررسی خود که با ۳۵ مدیر انجام
داد، معیارهای موفقیت شغلی را به صورت یک مدل ارائه
داد. او بر این باور است که سرمایه ی اجتماعی بر موفقیت
شغلی کارکنان اداری بیشترین اثر را داشته است. بالوت
(۲۰۰۷)، بر این باور است موفقیت شغلی به متغیرهای
فردی و سازمانی بستگی دارد و موفقیت شغلی فرد به عامل
های انسانی، عاطفی و سازمانی ربط دارد. کارملی (۲۰۰۵)،
نیز سرمایه عاطفی را از متغیرهای موثر بر موفقیت شغلی
دانسته و آن را ترکیبی از متغیرهای شخصیتی، انگیزشی
و مهارت های ارتباطی، مانند اعتماد به نفس، صداقت،
ابتکار و نفوذ، می داند. همچنین محققان، سرمایه گذاری
های انسانی را به عنوان پیش-گویی کننده های قوی و بسیار
پایدار در پیشرفت شغلی یافته اند (پرفونگ، ۲۰۰۴).
نشانه های تجربی اخیر نیز از این دیدگاه که ویژگی های
شخصی و اجتماعی جمعیت شناختی به عنوان پیش گویی
کننده های اساسی یا قوی موفقیت شغلی هستند حمایت
می کند (کلیسین و دگراف، ۲۰۰۶؛ جودلیچ و همکاران،
۱۹۹۹).

پژوهشی که به منظور ارزیابی آمادگی شغلی دانش
آموختگان دانشگاه میسولی برای مشاغل وابسته به
کشاورزی توسط کارتمل و گارتن (۲۰۰۲) انجام شد، میزان
قوت و تاثیر دوره های آموزش کشاورزی را در آماده کردن
اشخاص برای شغل های کشاورزی نشان داد. کریسمایر
(۲۰۰۶)، بر این باور است که بین آمادگی در دوره آموزشی
یا تحصیل و پایداری و باقی ماندن و موفقیت شغلی رابطه
مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین بین ویژگی های
شخصیتی، فعالیت های اجتماعی-اقتصادی، جنسیت
و موفقیت شغلی رابطه وجود دارد. عده ای نیز بر نقش
عامل های آموزش و شغلی بر موفقیت تاکید دارند (دی و

مورد انتظار، لذت بردن از شغل، امنیت شغلی، داشتن سرگرمی و فعالیت های جنبی، رضایت شغلی، امکانات رفاهی، روابط خوب انسانی و حقوق و پاداش مکفی عنوان می کند. بررسی وینتر باتوم، رابطه ی بین انگیزه پیشرفت و موفقیت شغلی را به خوبی نشان می دهد. ولی، در یک بررسی درازمدت چهارده ساله، نشان داده است که مهم ترین عامل های مؤثر بر افراد، در رسیدن به مشاغلی که آرزو می کنند، انگیزه پیشرفت، اعتماد به نفس و عامل های خانوادگی (شامل: سطح سواد والدین، انتظارهای والدین از فرزندان، و ارزش ها و شیوه های پرورش کودکان در خانواده) است (فرجی، ۱۳۷۱).

روش شناسی

این تحقیق از لحاظ هدف از نوع کاربردی است. جامعه آماری مورد بررسی در پژوهش ۲۸۵۲ تن دانش آموختگان (کارדانی ۲۳۰۸ و کارشناسی ناپیوسته ۵۴۴ تن) شیلاتی موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی از بدو تاسیس تا پایان سال ۱۳۸۸ در گرایش های فناوری صید و بهره برداری، افزونش و پرورش آبزیان، فرآوری فرآورده های شیلاتی، بهداشت آبزیان بود. این دانش آموختگان به دو دسته شاغلان پیش از تحصیل و بعد از دانش آموختگی تقسیم شدند.

تعیین افراد مورد بررسی بر پایه ی فرمول نمونه گیری کوکران انجام شد و ۸۵۰ نفر دانش آموخته به عنوان نمونه تحقیق گزینش شدند که پرسشنامه تحقیق برای آنان ارسال شد.

ابزار گردآوری داده های پژوهش، پرسشنامه بود. روایی پرسشنامه توسط متخصصان و پایایی آن با محاسبه ضریب α ترتیبی (۰/۷۴-۰/۸۵) تایید شد. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS پردازش شدند و پس از انجام اصلاح های لازم، پرسشنامه از راه پست به آدرس نمونه های مورد بررسی ارسال شد. پرسش ها در چندین بخش عمده که به سنجش ویژگی های فردی، اشتغال، موفقیت شغلی، رضایت مندی تحصیلی، مطلوبیت عامل های آموزشی پرداخته است. همچنین از کارشناسان ادارات کل شیلات نیز برای ارسال و گردآوری پرسشنامه ها استفاده شد. برای دست یابی به هدف های تحقیق از آمارهای و

۲۱ درصد نیز شغلشان با رشته تحصیلشان بی ارتباط بود. یافته های تحقیق امیری اردکانی و زمانی (۱۳۸۵)، نشان دادند که اغلب دانش آموختگان، از میزان مطلوبیت درس های اصلی و اختصاصی ارایه شده ارزیابی مثبتی داشته و از نظر آنان برخی درس های کشاورزی در موفقیت شغلی دانش آموختگان سودمندتر بوده است. همچنین بین میزان مطلوبیت درس های اختصاصی کشاورزی با موفقیت تحصیلی و شغلی دانش آموختگان هم بستگی مثبت و معنی داری وجود دارد. در تحقیقی که منفرد (۱۳۷۹)، درباره ی رابطه آموزش های هنرستان کشاورزی شهید باهنر استان بوشهر با اشتغال دانش آموختگان انجام داد، نتایج زیر به دست آمد: بین باور به میزان مطلوبیت روش های تدریس و باور به میزان مطلوبیت درس های اصلی و اختصاصی کشاورزی با موفقیت شغلی رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.

فرخ زاده و همکاران (۱۳۸۹)، بیان داشته اند که از نظر دانش آموختگان؛ نداشتن سرمایه، نداشتن مهارت و توان علمی، نبودن بازار کار و اشتغال و نداشتن تلاش و پشتکار مهم ترین بازدارنده های اشتغال دانش آموختگان دوره های علمی کاربردی به شمار می آیند.

عامل های جمعیت شناختی مانند سن، وضعیت تاهل و عامل های شخصی مانند تحصیلات و تجربه به عنوان تعیین کننده های قوی موفقیت شغلی شناخته شده اند (جاج و همکاران، ۱۹۹۵؛ ودما و ایناچه، ۲۰۰۸).

موفقیت شغلی به عامل هایی چون شخصیت، آموزش، جنس، داشتن مشاور و ترندهای کاری وابسته است (هسلین، ۲۰۰۳). این در حالی است که نگ و همکارانش (۲۰۰۵) و پاچیلیز و همکارانش (۲۰۰۸) بر این باورند که موفقیت شغلی توسط چهار گروه متغیرها شامل: سرمایه انسانی، حمایت سازمانی، ویژگی های اقتصادی و اجتماعی و افراد و تفاوت های فردی پایدار تحت تاثیر قرار می گیرد. خرد عمومی بر این است که ویژگی های شخصیتی عامل مهمی برای موفقیت شغلی است (سایبرت و کرایمر، ۲۰۰۸).

قاضی (۱۳۷۳)، به نقل از هاپاک، بلود و دیگران، و ضمن به کارگیری آزمون جمله های ناتمام راتر در عمل، شاخص های موفقیت شغلی را، دستیابی به هدف های شغلی

رگرسیون ترتیبی استفاده شد.

یافته ها

جدول یک برخی ویژگی های توصیفی دانش آموختگان مورد بررسی را نشان می دهد. میانگین سنی نمونه ۲۶ سال می باشد.

از لحاظ تحصیلات پدر، ۷/۷ درصد بی سواد، ۱۴/۷ درصد در حد ابتدایی، ۱۳/۵ درصد در حد راهنمایی، ۳۲/۴ درصد دیپلم و در نهایت ۲۲/۶ درصد بالاتر از دیپلم بوده اند. از لحاظ تحصیلات مادر، ۱۶/۱ درصد بی سواد، ۲۰/۵ درصد در حد ابتدایی، ۱۳/۵ درصد در حد راهنمایی، ۲۷ درصد دیپلم و حدود ۱۰/۷ درصد دیگر دارای مدرک بالاتر از دیپلم بودند.

جدول ۱- ویژگی های توصیفی دانش آموختگان

متغیر	میانگین	کمینه	بیشینه
سن	۲۶/۳	۲۴	۵۰
شمار اعضای خانوار	۳	۲	۷
میانگین دانش آموختگی	۱۶/۸۰	-	-
میانگین دیپلم	۱۵/۳۳	-	-
محل سکونت (درصد)	شهر	روستا	
	۶۲	۳۸	
جنسیت (درصد)	زن	مرد	
	۳۲	۶۸	

به منظور دست یابی به موفقیت شغلی از ۱۷ پرسش در پرسشنامه استفاده شد. دانش آموختگان مورد بررسی بر این باور بودند که دارای موفقیت شغلی نسبتاً مناسبی اند چراکه میانگین ۳/۷ (از ۵) نشان دهنده موفقیت شغلی در حد متوسط تا زیاد آن ها است.

به منظور تعیین رابطه ی آماری بین متغیرهای مختلف و موفقیت شغلی از آماره همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتایج این آزمون ها در جدول ۲ نشان داده شده است. همان گونه که در این جدول مشاهده می شود، متغیر سن رابطه معنی دار و مثبت با موفقیت شغلی دارد. با توجه به این یافته می توان گفت سیر متغیر سن و موفقیت شغلی افزایشی و متناسب است. این یافته با یافته های جاج و

همکاران (۱۹۹۵)؛ وودما و اینچه (۲۰۰۸) همخوانی دارد. متغیر میانگین شمار اعضای خانوار دانش آموختگان در سطح یک درصد با موفقیت شغلی ارتباط معنی دار، مثبت و بالایی دارد. به عبارت دیگر با افزایش شمار خانوار پدری افراد احساس موفقیت شغلی بیشتری از شغل خود می کنند. این یافته بدین گونه قابل تفسیر است که، به احتمال در خانوارهایی با جمعیت بیشتر، خوداتکایی فرزندان آنان به نسبت بیشتر از فرزندان خانوارهای با جمعیت کمتر است و چون این موفقیت ناشی از تلاش خود فرد خواهد بود، لذا این امر در احساس موفقیت شغلی آنان تاثیر داشته است.

میانگین دانش آموختگی و میانگین دیپلم آزمودنیها ارتباط معنی دار مستقیم، مثبت و شدیدی با موفقیت شغلی آنان دارد. به عبارت دیگر با افزایش این دو معدل، احساس موفقیت شغلی افراد بیشتر می شود.

متغیر میانگین درآمد خانوار در زمان تحصیل یکی دیگر از متغیرهاست که در سطح یک درصد با احساس موفقیت شغلی افراد رابطه معنی داری به نسبت شدیدی ولی در جهت منفی دارد. به عبارت دیگر با افزایش درآمد خانوار، فرد احساس موفقیت شغلی کمتری می کند. همچنین از لحاظ، میانگین درآمد فرد همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می شود، این متغیر با احساس موفقیت شغلی وی رابطه معنی دار، مثبت و بسیار بالایی دارد. به عبارت دیگر آزمودنی ها اغلب درآمد ناشی از شغل را با موفقیت آن برابر دانسته و این امر سبب شده با افزایش درآمد یا کاهش آن احساس موفقیت شغلی تغییر کند. محققان دیگری نیز به ارتباط مثبت درآمد فرد و موفقیت شغلی اشاره کرده اند (لاندرن و همکاران، ۲۰۰۳؛ لاندرن و همکاران، ۲۰۰۶؛ والکور و لاج، ۲۰۰۸). نتایج تحقیق در زمینه وضعیت اشتغال دانش آموختگان دانشکده کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد (تبرایی، ۱۳۷۴)، نیز گویای آن است که پایین بودن سطح حقوق و مزایا عامل مهمی است که شماری از دانش آموختگان به شغل های غیر مرتبط رشته تحصیلی خود روی بیاورند.

میزان میانگین ساعات مطالعه در دوران تحصیل، رابطه معنی دار، مستقیم و شدیدی با موفقیت شغلی دانش آموختگان داشته است. به عبارت دیگر با افزایش ساعت

کرده که روستایی بودن فراگیران دید مثبت تری را نسبت به مشاغل کشاورزی ترسیم کرده و موجب شده تا آنان در مقایسه با فراگیران شهری گرایش بیشتری برای ورود به مشاغل کشاورزی از خود نشان دهند، همخوانی ندارد.

به منظور بررسی میانگین موفقیت شغلی دانش‌آموختگان متاهل و مجرد نیز از آزمون من ویتنی استفاده شد. همانگونه که جدول ۳ نشان می‌دهد، دانش‌آموختگان متاهل دارای احساس موفقیت شغلی بیشتری نسبت به دانش‌آموختگان مجرد هستند ($U=2541, p=0.03$). میتوان این یافته را چنین تفسیر کرد که ازدواج و تأهل عامل مهمی بر تلاش برای دستیابی به شغل و کسب درآمد ناشی از آن برای معاش خانوار بر موفقیت شغلی افراد تأثیرگذار است. جاج و همکاران (۱۹۹۵)؛ و دوما و اینچه (۲۰۰۸) نیز وضعیت تأهل را از تعیین‌کننده‌های قوی موفقیت شغلی می‌دانند.

های مطالعه افراد موفقیت شغلی آنان نیز بیشتر می‌شود.

جدول ۲- رابطه موفقیت شغلی با متغیرها

موفقیت شغلی	متغیر	r	p
سن	۰/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
شمار اعضای خانواده	۰/۶۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
میانگین درآمد خانوار در زمان تحصیل	-۰/۲۷	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
میانگین درآمد فرد	۰/۸۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
میانگین دیپلم	۰/۷۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
میانگین دانش‌آموختگی	۰/۴۹	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
میانگین زمان مطالعه	۰/۸۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

بین دو گروه دانش‌آموختگان شهری و روستایی تفاوت آماری معنی‌داری وجود ندارد ($U=412.5, p=0.73$). برای به دست آوردن این نتیجه از آزمون من ویتنی استفاده شد. این نتیجه با آنچه مالوری و سومر (۱۹۸۶) بیان

جدول ۳- بررسی موفقیت شغلی دانش‌آموختگان متاهل و مجرد

متغیر	متاهل	مجرد	آماره Mann-Whitney U	سطح معنی‌داری
موفقیت شغلی	۸۰/۱۲	۷۳/۱۷	۲۵۴۱/۰۰	۰/۰۳

(۱۳۷۱)، نیز به نقل از وینتر باتوم سطح تحصیلات والدین را از عامل‌های موثر بر موفقیت شغلی می‌داند. به منظور دستیابی به وجود تفاوت آماری بین ورودی‌های مختلف مرکز، اقدام به استفاده از آزمون کروسکال و الیس شد. نتایج نشان دهنده تأثیر سال ورود به مرکز بر احساس موفقیت شغلی دانش‌آموختگان می‌باشد ($\chi^2=23.62, df=4, p=0.000$).

یافته‌ها نشان داد در سال‌های دانش‌آموختگی مختلف از مرکز در میانگین میزان موفقیت شغلی تفاوت آماری معنی‌دار وجود دارد ($\chi^2=22.57, df=4, p=0.000$). نتایج در سطح یک درصد معنی‌دار بود. این نتایج را می‌توان به چند دلیل نسبت داد، اول اینکه، در سال‌های اخیر وضعیت اشتغال و به ویژه اشتغال دولتی وضعیت مناسبی نداشته و این امر سبب شده شمار کمتری استخدام شوند، از سوی دیگر عده‌ای پس از دانش‌آموختگی هنوز در

برای بررسی تأثیر سطح تحصیلات پدر بر میزان موفقیت شغلی بین دانش‌آموختگان این متغیر در ۵ سطح سنجیده شد. به منظور بررسی میزان موفقیت شغلی افراد آزمودنی بر پایه سطح سواد پدر از آزمون کروسکال و الیس استفاده شد. و این متغیر تأثیر معنی‌داری بر موفقیت شغلی دانش‌آموختگان داشت

($\chi^2=15.54, df=2, p=0.000$). فرجی (۱۳۷۱)، به نقل از وینتر باتوم بیان می‌کند که سطح سواد والدین از مهم‌ترین عامل‌های موثر بر افراد در رسیدن به مشاغلی که آرزوی‌کنند خواهد بود.

برای بررسی میزان موفقیت دانش‌آموختگان بر پایه سطح سواد مادر نیز از آزمون کروسکال و الیس استفاده شد و مشخص شد که سطح سواد مادر نیز بر موفقیت دانش‌آموختگان تأثیر داشته است ($\chi^2=19.43, df=2, p=0.0001$). فرجی

نظر هسلین (۲۰۰۳)، که بیان کرده موفقیت شغلی به داشتن مشاور و ترفند های کاری وابسته است، همخوانی دارد.

به منظور تعیین عامل های موثر بر موفقیت شغلی دانش آموختگان از آزمون رگرسیون ترتیبی گام به گام استفاده شد. بدین ترتیب همه متغیر های تحقیق وارد معادله رگرسیون شدند که در نهایت در گام اول، متغیر میانگین درآمد ماهیانه آزمودنی ها و در گام دوم، علاوه بر متغیر فوق، متغیر شمار اعضای خانوار وارد معادله شده که به ترتیب توانایی پشیمانی ۰/۵۵ و ۰/۵۸ درصد از تغییر پذیری های متغیر وابسته یا موفقیت شغلی را دارند. از آنجا که رگرسیون در همه مراحل معنی دار بوده لذا میتوان گفت متغیر های وارد شده بر میزان موفقیت شغلی تاثیر داشته اند (جدول ۴).

دوران گذراندن خدمت مقدس سربازی بوده اند و عده های نیز بین پایان خدمت سربازی و جستجوی شغل هستند. به منظور بررسی میزان احساس موفقیت شغلی در بین رشته های مختلف تحصیلی از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. مشخص شد این متغیر بر موفقیت شغلی دانش آموختگان تاثیر دارد ($\chi^2=14.23, df=2, p=0.001$). لاندن و همکاران (۲۰۰۳)؛ لاندن و همکاران (۲۰۰۶)، و میرکمالی و همکاران (۱۳۷۲)، نیز رشته تحصیلی افراد را از عامل های موثر بر موفقیت شغلی ایشان می دانند.

به منظور بررسی تاثیر میزان ارتباط با استادان بر موفقیت شغلی نیز از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. نتایج نشان داد این متغیر بر موفقیت شغلی تاثیر داشته است ($\chi^2=15.62, df=2, p=0.001$). این یافته با

جدول ۴- عوامل موثر بر موفقیت شغلی

مرحله	متغیر های وارد شده در مدل	B	S.E.	Wald	df	.Sig	Exp(B)
گام اول	میانگین درآمد ماهیانه آزمودنی ها	۰/۹۰۷	۰/۲۲۹	۱۵/۶۴۰	۱	۰/۰۰۰	۲/۴۷۷
	ضریب ثابت	-۵/۳۷۱	۱/۴۴۸	۱۳/۷۴۹	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۵
گام دوم	شمار اعضای خانوار	۰/۵۸۵	۰/۲۹۸	۳/۸۶۴	۱	۰/۰۴۹	۱/۷۹۵
	میانگین درآمد ماهیانه آزمودنی ها	۰/۵۵۲	۰/۲۶۶	۴/۳۱۵	۱	۰/۰۳۸	۱/۷۳۷
	ضریب ثابت	-۱۲/۲۷۴	۴/۱۱۱	۸/۹۱۵	۱	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰

داری بر رضایت مندی ($p=21$) و وفاداری ($p=31$) بوده است. دیدگاه دانش آموختگان نسبت به مرکز دارای رابطه مثبت و معنی داری بر رضایت مندی ($p=24$) و موفقیت شغلی ($p=54$) بوده است. همچنین رضایت مندی دارای رابطه مثبت و معنی داری بر وفاداری ( ) و موفقیت شغلی ($p=52, 14/0 > p, 001/0 > p$) است. در نهایت، وفاداری دارای رابطه مثبت و معنی داری بر موفقیت شغلی ($p=32$) بوده است.

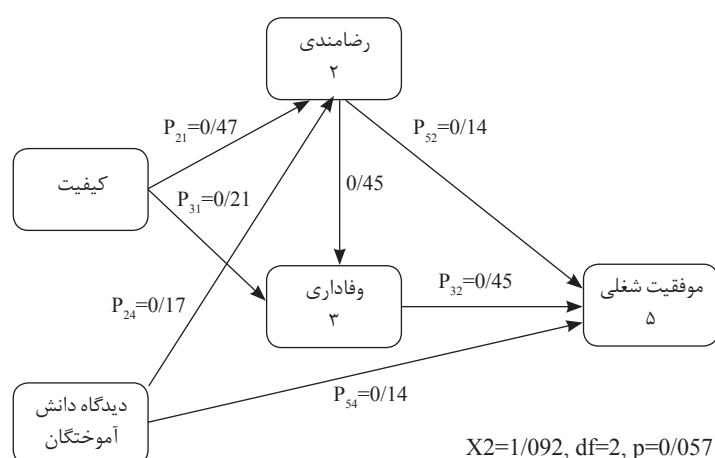
جدول ۵ همچنین نشان دهنده اثرات غیر مستقیم نیز است. دیدگاه دانش آموختگان دارای رابطه غیر مستقیم مثبت و معنی داری بر موفقیت شغلی ($r =$) میباشد و رضایت مندی نیز دارای رابطه غیر مستقیم مثبت و معنی داری بر موفقیت شغلی ($r =$) میباشد.

بر پایه چارچوب نظری تحقیق از تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزار Amos₁₈ برای تحلیل رابطه بین متغیرها و تهیه مدل ساختاری استفاده شد. تحلیل مسیر نیازمند شرایطی به شرح ذیل است. برای مثال کای اسکور در مدل نباید معنی دار باشد که در این مدل ($\chi^2=10.92; df=2; p=0.570$) معنی دار نبود. همچنین تقریب ریشه میانگین مربع خطا صفر بود که باید بین ۰ تا ۰/۰۶ باشد و شاخص تناسب تطبیقی ۰/۹۹۹ بود که باید بالاتر از ۰/۹۵ باشد. با توجه به مراتب بالا، اثرگذاری های علی کل، مستقیم و غیر مستقیم در نگاره ۱ و جدول ۵ گزارش شده است.

راجع به اثرگذاری های مستقیم نتایج زیر به دست آمد. نگرش نسبت به مرکز دارای رابطه مثبت و معنی

جدول ۵- اثرگذاری های مستقیم استاندارد در زمینه موفقیت شغلی

اثر مستقیم	سن	کیفیت	وجهه	رضامندی	وفاداری
رضامندی	-	۰/۴۷	۰/۱۷	-	-
دیدگاه دانش آموختگان	-	۰/۲۱	-	۰/۵۶	-
کیفیت	-	-	-	-	۰/۴۵
موفقیت شغلی	-	-	۰/۱۴	۰/۳۲	۰/۲۶
اثر غیر مستقیم استاندارد					
رضامندی	-	-	-	-	-
دیدگاه دانش آموختگان	-	۰/۲۷	-	-	-
کیفیت	-	-	-	-	-
موفقیت شغلی	-	-	۰/۱۱	۰/۱۷	-
اثر کل استاندارد					
آگاهی و اطلاعات	-	۰/۴۷	۰/۱۷	-	-
دانش	-	۰/۴۸	-	۰/۵۶	-
نگرش	-	-	-	-	۰/۴۵
امکان پذیری	-	-	۰/۲۵	۰/۴۹	۰/۲۶

نگاره ۱- سازه های موثر بر موفقیت شغلی

دپلم و دانش آموختگی و میانگین زمان مطالعه رابطه دارد. همچنین متغیرهای وضعیت تاهل، سطح سواد پدر و مادر، رشته تحصیلی و میزان ارتباط با استادان بر موفقیت شغلی تاثیر داشته اند. با توجه به یافته ها پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:

- استفاده از توانمندی های نهادهای غیر دولتی جدید
مانند سازمان نظام مهندسی کشاورزی در بستر سازی برای اشتغال دانش آموختگان
- ارتباط بیشتر مرکز آموزش علوم و صنایع شیلاتی با اداره کل شیلات و پژوهشکده میگوی کشور مستقر در استان

بحث و نتیجه گیری

در توسعه منابع انسانی، مساله ی بیکاری یکی از چالش های مهم و بحث انگیزی است که از نبود تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی انسانی در جامعه به وجود می آید. موفقیت شغلی برای هر فردی معنی متفاوتی دارد. این پژوهش با هدف بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان رشته های شیلاتی موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی انجام شده است. یافته ها نشان داد موفقیت شغلی با سن، میانگین درآمد فرد، میانگین

معتبر داخل و خارج از کشور یافته ها گویای آن است، کسانی که از سهمیه شاغلین استفاده کرده اند وضعیت اشتغال بهتری داشته و هدفدار تحصیل کرده اند و اغلب شاغل هستند. تاکید می شود که در بررسی اثبات شاغل بودن دانشجویان ورودی به دوره های علمی کاربردی دقت بیشتری صورت گیرد. در بخش خود اشتغالی به تشکیل شرکت های تعاونی اعم از افزونش و پرورش، صید و صیادی، بهداشت آبیان، فراوری، بسته بندی، بازاریابی و فروش و... بیشتر توجه شود.

سپاسگزاری

از موسسه آموزش عالی علمی کاربردی جهاد کشاورزی بابت تامین هزینه های اجرای پژوهش صمیمانه تشکر می شود.

- مشارکت دادن بیشتر دانشجویان در مباحث درسی و تلاش در جهت ایجاد خلاقیت ذهنی و ایجاد علاقه به تحصیل
- برنامه ریزی برای تناسب بیشتر درس های اصلی و اختصاصی با نیازهای اجتماع و نیازهای بازار
- استفاده از استادان کارآموده در درس های اصلی و اختصاصی
- در صورت امکان تاسیس بخشی به نام ارتباط با صنعت یا کاربایی یا مراکز کار آفرین در مراکز
- ایجاد زمینه های لازم برای آموزش پیگیر و پیوسته دانش آموختگان علمی کاربردی و به روز کردن اطلاعات آنان پس از فراغت از تحصیل
- ارتباط بیشتر مراکز علمی کاربردی با دانشگاه های

منبع ها

- بهرامی، ف. و احمدوند، م. ۱۳۸۱. بررسی امکانات بالقوه اشتغال دانش آموختگان کشاورزی. مجموعه مقالات همایش ملی بررسی راهکارهای علمی ایجاد اشتغال، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن.
- جابران، ع. و حیدری، ح. ۱۳۸۳. روند تحول آموزش های علمی - کاربردی کشاورزی و چشم انداز توسعه آتی آن. مجموعه مقالات سومین کنگره ملی آموزش های عالی علمی - کاربردی، تهران: دانشگاه جامع علمی - کاربردی.
- حیدری، ح.، و شفیععی قصر، س. م. ۱۳۸۱. بررسی وضعیت پذیرش دانشجویان دوره های علمی کاربردی. فرجی، ذ. ۱۳۷۱. انگیزش و هیجان. تهران: انتشارات خردمند.
- فرخ زاده، م. ح.، عطایی، ح.، روحانی، ح.، و فاضلی کاخکی، ف. ۱۳۸۹. بررسی وضعیت اشتغال دانش آموختگان دوره های علمی کاربردی مرکز آموزش عالی جهاد کشاورزی خراسان رضوی (در سال تحصیلی ۱۳۸۶). فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۱۲.
- قاضی، ق. ۱۳۷۳. زمینه مشاوره و راهنمایی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کریمی، ع. ا. (۱۳۸۹). موفقیت شغلی و عوامل موثر در آن. قابل دسترس در <http://www.1118.blogsky.com/1389/10/23/post-7>
- منفرد، ن. ۱۳۷۹. بررسی رابطه آموزش های هنرستان کشاورزی شهید باهنر استان بوشهر با اشتغال فارغ التحصیلان آن در سالهای ۱۳۶۶-۱۳۷۹. شورای تحقیقات استان بوشهر.

Abele, A. and Spark, D. (2009). The Longitudinal impact of self- efficacy and career goals on objective and subjective career success 74- journal of Vocational Behavior, 53-62.

Arnold, J. and Cohen, L. (2008). The Psychology of career in Industrial and Organizational. Settings: A Critical but appreciative analysis. International review of Industrial and Organizational Psychology (vole, 23).

Arrington, L.R. (1989). Relationship of occupational status and attitudes about vocational agriculture. The Journal of the American Association of Teachers and Educations in Agriculture, 27 (3): 59-66.

Baker, M. and Hedges, H. (1991). Professional education and differences between graduate career choices. *Journal of Agricultural Education*, 32 (3): 42-47.

Carmeli, A. (2005). Considerations in organizational career advancement: what reality matters? *Personnel Review*, 36(2): 120-205.

Cartmell, D.D. and Garton, L.B. (2002). An Assessment of Agricultural Education Graduates Preparation, in *Proceeding of the 27 Annual National Agriculture Education Research*.

Casper, E, S. and Fishecin, S. (2002). Job satisfaction and job success as moderators of the self-esteem of people with mental illnesses. *Psychiatry Rehabilij*, 26 (1): 33-42.

Day, D.V., Bedeian, A. G., and Cont, J.M. (2007). Personality as predictor of work- related outcomes: test of a Mediated Latent structural Model. *Journal of Applied Social Psychology*, 28 (22). 2068-2088.

Day, R., and Allen, T.D. (2004). The relationship between career motivation and self- efficacy with protégé career success. *Journal of vocational Behavior*, 64, 72-91.

Gelissen, j. and de Graaf, P. M. (2006). Personality, Social background, and occupational career success. *Social Science refreshes*, 35, 702- 726.

Heslin, P. (2003). Sources of Career Success. Available on the http://www.hrpa.org/Knowledge_Centre/Kc_s01030301.asp

Judge, T., Cable, D., Boudreau, j., and Bretz, R. (1995). An Empirical Investigation of the predictors of Executive Career Success. *Personnel Psychology*, Vol 48, pp 485-19.

Kirchemeyer, C. (2006). The different effects of Family on Objective Career Success across gender: A test of Alternative explanations. *Journal of vocational Behavior*, 68, 323- 346.

London, B. E., Reschovsky, J. and Blumenthal, D. (2003). Changes in Career satisfaction among primary care and physicians, 1997- 2007. *Journal of the American Medical Association*, 289 (4), 442-450.

London, B., E. Reserchovsky, j. and Blumenthal, D. (2006). Leaving medicine: The consequences of physician satisfaction. *Medical care*, 44 (3). 234- 242.

Mallory, M. E. and sommer, R. (1986). Student image of agriculture: survey highlights and Recommendations. *The Journal of American Association of Teacher Educators in Agriculture*, 27 (4): 15-17.

Ng, T.W.H., Eby, L.T., Sorensen, K.L. & Feldman, D.C. (2005). Predicators of Objects and Subjective Career Success: A meta- analysis. *Personnel Psychology*, 58, 367- 408.

Pachulicz, S., Schmill, N. and Kuljanin, G. (2008). *Journal of Vocational Behavior*, 73, 242- 253.

Pfeffer, J., and Fong, C. T. (2004). The Business School 'Business': Some Lessons from the US Experience, *Management studies*, 41(8), pp 1501-1520.

Seibert, S., Crant, J. and Kraimer, M. (1999) .Proactive Personality and Career Success. *Journal of Applied Psychology*, Vol 84, pp 416- 427.

Valcour, M. and Ladge, J.J. (2008). Family and career path characteristics as predictors of women's objective and subjective career success: Integrating traditional and protean career explanations. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 300-309.

Van Ejick, K. and de craaf, P.M. (2001). Psychoanalytic perspective on Occupational Choice and a Hainment. *Research in Social Stratification and Mobility*(9), 181- 214.

Factors Affecting Occupational Success of Fishery Graduates from Agricultural Applied Scientific Higher Education Institute of Jihad-e-Agriculture, Iran

N. Monfared¹ , M. Rajabbaigy² , M. Yasemi³

1- Associate Professor of Agricultural and Natural Resources Research and Education Center in Bushehr, agricultural Research, Education and Extension Department

2- Associate professor of institute of scientific- applied higher education of jihad-e- agriculture

3- Associate professor of institute of scientific- applied higher education of jihad-e- agriculture

Abstract

Each person has a different meaning for occupational success and when it obtained that One can use and exploit all abilities and possibilities to achieve goal of Job. The main aim of this research is to study of job occupation satisfaction of Fishery Graduates from Agricultural Applied Scientific Higher Education Institute of Jihad-E-Agriculture. This research is applied. The population consisted of all 2852 graduates of associate degree (2308 persons) and Master batch (544 persons) is the fishery from its inception until the end of 2009. Based on Cochran sampling formula, 850 persons were confirmed as sample. Data collection tool was a questionnaire that its validity by experts and its reliability by coefficient sequence α ($\alpha=0.74-0.85$) Confirmed. Data analysis was carried out using SPSS software. The correlation tests, Chi-square and regression were used for data analysis. Findings showed that job success has a significant positive correlation with age, family size, average income, and average score of diploma. Satisfactions, loyalty to the institute, image of the training institute are the factors influencing occupational success.

Index Terms: Job (occupation), scientific applied education, fishery graduates, job success

Corresponding Author: N. Monfared

Email: monfared_n@yahoo.com

Received: 17/05/2015 ; **Accepted:** 10/08/2015